

Idrættens Odense

En guide til idrættens kildemateriale på Odense Stadsarkiv

1. Odense Stadsarkiv

Odense Stadsarkiv fungerer dels som kommunearkiv for Odense Kommune og dels som lokalarkiv for den gamle Odense Købstad. Det er Stadsarkivets opgave at indsamle, registrere og opbevare de arkivalier, der bliver skabt i den kommunale administration, og som Odense Kommune er forpligtet til at bevare ifølge lovgivningen. Arkivet skal også vejlede forvaltningerne og styrke kassationsrutinerne i overensstemmelse med de regler, som findes på området. Som lokalhistorisk arkiv indsamler Stadsarkivet materiale om byens og indbyggernes historie, herunder også idrætsforeninger og enkeltpersoner. På www.stadsarkivet.dk kan man læse mere om arkivet og dets samling.

Igennem de senere år har Stadsarkivet forsøgt at sætte fokus på den lokale idrættshistorie. Der er dels blevet indsamlet idrættshistorisk materiale og dels lavet forskellige formidlingsprojekter. Anstrengelserne resulterede i en idrætsudstilling, der blev vist på Odense Rådhus i efteråret 1996. Siden har projektet i sommeren 2004 også affødt udstillingen *Mit livs OL-eventyr* om de odenseanere, der har repræsenteret de rød-hvide farver ved De Olympiske Lege. Derudover er det blevet til et par bogudgivelser.

Interessen for den lokale idrættshistorie har gennem de senere år været støt stigende. Mange foreninger vil gerne kende deres rødder, og lokalhistorikere vil gerne vide mere om idrættens fortid. Denne lille guide er tænkt som appetitvækker til at bruge Stadsarkivets samling, når man arbejder med idrættshistorie.

2. Gå på biblioteket

Begynd altid i litteraturen og de trykte kilder, hvor der er mange oplysninger at hente. De almene historiske fremstillinger berører gerne forskellige sider af idrættens historie. Her fås en første oversigt over de generelle forhold!

Inden du kaster dig over arkiverne, bør du altså først undersøge, hvad der eventuelt findes på biblioteket. Her kan du måske finde bøger om de enkelte idrætsgrene, idrætsforeninger, idrætslivet i byen og meget andet. Du kan også finde litteratur om Odenses (og Danmarks) historie.

Standardværket om Odenses historie fra de ældste tider og frem til i dag er den byhistorie, der udkom i årene 1979 til 1988 i forbindelse med Odenses 1000 års jubilæum. Den omfattende *Odense bys historie*, der med sine 10 bind og supplerende kortbind og registerbind er den mest omfattende byhistorie i Danmark, er et fortrinligt sted at begynde.

I *Odensebogen*, der udkommer hvert år, findes en lang række supplerende artikler, der skildrer sider af byens udvikling gennem de sidste 150 år. Også idrættshistoriske emner har flere gange været behandlet i *Odensebogen*.

Som udløbere af den før omtalte idrætsindsamling er der udkommet forskellige publikationer. I 1998 blev rapporten *Da sporten kom til byen* udarbejdet af Johnny Wøllekær, og samme forfatter udgav i 2001 bogen *Odense i bevægelse - strejftog i byens idræts historie*.

Derudover har en lang række foreninger fået udgivet jubilæumsskrifter. Disse skrifter udgør selvfølgelig en central kildegruppe, men er først og fremmest "jubelskrifter", hvor man klapper hinanden på skuldrene. For at få et mere nuanceret billede af byens idræts historie må man derfor ofte ty til de primære kilder, herom senere.

I årene 1983-84 udkom lokalbibliografien *Dansk lokalbibliografi. Fyns Amt*, bd. 1-3, der er et forsøg på at skabe et overblik over den lokalhistoriske litteratur om Fyn frem til 1975. De forskellige lokalbibliografier bliver i disse år gjort søgbare på internettet (www.lokallit.dk), men den fynske lokalbibliografi op til 1975 er endnu ikke søgbar.

Fremtrædende enkeltpersoner kan eventuelt findes i *Dansk biografisk leksikon*, *Dansk Kvindebiografisk Leksikon* og *Kraks blå bog* (1910ff.), ligesom der findes en lang række andre opslagsværker. I øvrigt henvises til Lokalhistorisk Bibliotek, Klosterbakken 2, 5000 Odense C, som kan hjælpe med yderligere litteraturforslag. Her har man også som kartotekskort en upubliceret fortsættelse af lokalbibliografien frem til 1984.

3. Trykte kilder til idræts historien

De vigtigste kilder til idrættens historie i Odense vil blive gennemgået under de respektive afsnit, men ud over de generelle fremstillinger og jubilæumsskrifter findes der en række trykte kilder, der kan indeholde oplysninger om den lokale idræts historie. Her skal nogle af de mest almindelige kort præsenteres.

3.1 Aviser

I avisernes dækning af idræts- og sportsbegivenheder findes et omfattende materiale. Det er kendetegnende, at aviserne i første og senere grad også forsøgte at skildre miljøet omkring og handlingsforløbet under sportsbegivenhederne.

På Lokalhistorisk Bibliotek, der bor i samme bygning som Odense Stadsarkiv, findes en næsten komplet samling af aviser fra Odense gennem tiderne. Aviserne findes enten som originale eller på mikrofilm. Aviserne skal læses på bibliotekets læsesal og kan altså ikke lånes med hjem.

I Odense fandtes der - ligesom i andre større byer - flere aviser i begyndelsen af 1900-tallet. De fleste aviser var knyttet til de politiske partier. De første aviser var konservative og havde byens borgerskab som læsere, men siden fik både Venstre, Det Radikale Venstre og Socialdemokraterne deres egne aviser. Man skal derfor være opmærksom på, at avisens politiske tilhørsforhold smittede af på bladets behandling og omtale af lokale nyheder. To referater af samme begivenhed kan derfor være meget forskellige. I værket *De danske aviser bind 1-3* af Niels Thomsen og Jette D. Søllinge findes en fortegnelse over danske aviser med oplysninger om, hvornår de har eksisteret.

Uanset politisk tilhørsforhold var avisernes emneområde dog ofte det samme. De bragte annoncer og små, lokale nyheder. I begyndelsen var omfanget ofte meget overfladisk, men fra omkring 1900 voksede bladernes redaktioner, så det blev muligt at rapportere fra idrætskonkurrencer, stævner, generalforsamlinger og meget andet.

Der findes intet register til de odenseanske avisers indhold, men Lokalthistorisk Bibliotek har siden 1979 klippet fra Fyens Stiftstidende. På bibliotekets læsesal kan man få udleveret udklipskuverter om f.eks. kendte idrætsfolk, de enkelte idrætsforeninger og meget andet. Desuden har Odense Stadsarkiv forskellige søgemuligheder. Her skal blot nævnes, at Stadsarkivet i forbindelse med registreringen af Fyens Stiftstidendes negativsamling 1943-1970 har oparbejdet et register over flere tusinde artikler, herunder også om byens idrætsliv. Det er på arkivet muligt at lave en fritekstsøgning i dette avisregister.

3.2 Samtidige tidsskrifter og klubblade

På såvel Stadsarkivet som Lokalthistorisk Bibliotek opbevares en række samtidige lokale idrætstidsskrifter og klubblade. Disse bringer overvejende artikler om samtidige forhold, om end der også optages historiske artikler. Eksempler på sådanne tidsskrifter er *Fyenske Sportsmænds Julehæfte* og *Fynsk Sport*.

Foreningernes medlemsblad afspejler gerne de sager, der rørte sig i foreningerne og foreningernes selvopfattelse. Bladene indeholder gerne bestyrelsens/formandens beretning og indlæg fra medlemmerne, foruden oplysninger om stævner, resultater, træningstider og -steder etc.

3.3 Odense Vejviser

Også i Odenses vejvisere findes oplysninger om byens idrætsforeninger. Vejviserne begyndte at udkomme regelmæssigt i Odense fra midten af 1880'erne. Vejviserne blev udarbejdet på grundlag af kommunale mandtalslister (skattelisterne).

Vejviserne indeholder dels person- og fagregistre, dels firma- og realregistre. Sidstnævnte giver oplysninger om en lang række forhold, der vedrørte Odense eller nærmeste omegn. Det er bl.a. muligt at finde oplysninger om byens mange foreninger, herunder også idrætsforeninger. Det er som regel oplysninger om, hvor foreningen holdt til, hvem der var formand og lignende.

4. Fra arkivets gemmer

En egentlig viden om idrættens og sportens historie i Odense opnås først ved at gå til de primære kilder. De "idrætsarkiver", der findes på Stadsarkivet, kan opdeles i forskellige hovedtyper, nemlig: Foreningsarkiver, lokalforbundsarkiver, personarkiver og andet.

Af de fire hovedtyper er foreningsarkiver de klart mest dominerende. I dag opbevarer Stadsarkivet rundt regnet 40 idrætsforeningsarkiver, hvoraf nogle dog er ganske sporadiske. Samlingen spænder vidt - både over tid og indholdsmæssigt. Flere af de foreninger, der blev dannet allerede i slutningen af 1800-tallet eller begyndelsen af 1900-tallet, er repræsenteret. Det gælder bl.a. Odense Gymnastikforening, Odense Boldklub, Fyens Cykle Union, Boldklubben 1913 og Odense Kvindelige Gymnastikforening. Nogle af disse foreningsarkiver er heldigvis særdeles velbevarede.

I løbet af mellemkrigsårene blev idrætten en bred folkebevægelse, og antallet af idrætsforeninger eksploderede. Fra denne periode findes et større antal idrætsforeningsarkiver bevaret, heriblandt også fra foreninger, som ikke eksisterer længere. Det drejer sig om bl.a. Bueskytteforeningen Palnatoke, Idrætsforeningen Freja og Atletikforeningen Hellas. Af foreninger, der stadig lever i bedste velgående, kan nævnes Boldklubben Marienlyst, OSLF, FREM, Odense Kajakklub, Østre Boldklub og Odense Golfklub.

Efter 2. verdenskrig fortsatte foreningsdannelserne ikke mindst i de nye forstæder. Enkelte af forstadsforeningernes arkiver er afleveret til Stadsarkivet, men de fleste befinder sig på et af de 14 lokalarkiver, der i dag findes inden for Odense Kommune (se www.stadsarkivet.dk).

Enkelte af foreningerne er såkaldte sektionsforeninger, der har en hel vifte af idrætsgrene på programmet - ofte både vinter- og sommeridrætsgrene.

4.1 Foreningsarkiver

Det bedste indblik i den enkelte idrætsforenings historie og udvikling opnås oftest på grundlag af foreningens egne arkivalier. Da der ikke er afleveringspligt for (idræts)foreninger, ligesom de har en begrænset opbevaringspligt, kan det ikke undre, at mange idrætsforeningsarkiver ikke er bevaret. En del idrætsforeninger har dog afleveret deres arkiv til landets (lokal)arkiver.

I 1976 tog Dansk Historisk Fællesforening (nu Dansk Historisk Fællesråd) initiativ til indsamling og registrering af de folkelige bevægelseres arkiver. En landsomfattende indsamlingsskulptur blev iværksat amtsvis, og der er siden da udarbejdet og udsendt en lang række foreningsregistraturer. Derudover har Odense Stadsarkiv - som tidligere omtalt - gennem de sidste 10 år gjort et stykke arbejde for at indsamle kilder til byens idrætshistorie.

Der foregår løbende et stort arbejde med at få de materialer, som Stadsarkivet modtager, registreret og gjort tilgængelige for publikum. De fleste idrætsforeningsarkiver på Stadsarkivet er efterhånden registreret i ARKIBAS, der er et elektronisk registreringsprogram, som er skræddersyet til lokalarkiver. På sigt vil alle registreringer blive gjort tilgængelige på internettet, og på internetportalen Danpa, Danmarks Nationale Privatarkivdatabase (<http://danpa.dda.dk>), kan man søge i en lille del af de danske lokalarkivers samlinger, herunder også dele af Stadsarkivets samling af foreningsarkiver. Det er dog langt fra alt, der er søgbart her! En liste over udvalgte idræts- og sportsforeningers eller klubbers arkiver, der findes på Odense Stadsarkiv, bringes derfor som bilag.

4.1.1 Hvad indeholder idrætsforeningsarkiver?

I det følgende skal nogle af de vigtigste foreningsarkivalier kort omtales, men det skal understreges, at arkiverne kan være meget forskellige i såvel indhold som omfang.

Den centrale protokol i ethvert foreningsarkiv er **forhandlingsprotokollen**. Mange idrætsforeninger har bevaret en kontinuerlig række af forhandlingsprotokoller. Nogle steder er der lakuner; men ved lidt detektivarbejde kan man måske få skaffet protokollerne til veje, eventuelt ved at spørge tidligere formænd, om de har kendskab til, hvor manglende protokoller kan befinde sig.

Forhandlingsprotokollerne indeholder sædvanligvis referater fra bestyrelsesmøderne. I de fleste foreninger var det en fast procedure, at referenten skrev et referat, som blev godkendt og underskrevet af de tilstedeværende bestyrelsesmedlemmer - enten efter mødet eller på det efterfølgende møde. Proceduren sikrede, at alt gik rigtig til. Nogle gange kan referaterne afslører uenigheder og utilfredshed blandt bestyrelsesmedlemmerne. Forhandlingsprotokollerne kan dog være ført meget forskelligt. Nogle er ført med fyldige referater fra forhandlingerne, mens andre er ført som kortfattede beslutningsreferater. I atter andre vil man se, at protokollen også har været brugt til regnskabsføring m.m. Det forekommer også, at en protokol fra en nedlagt forening er blevet taget i brug af en anden forening.

Protokollerne giver således ofte en samtidigt billede af, hvad der foregik i foreningerne, hvilke problemer man boksede med, og hvordan man ville løse dem etc.

Et typisk forenings arkiv består desuden af sager vedrørende regnskabsvæsenet, dvs. **kasse- og regnskabsbøger**. I flere foreningsarkiver er regnskabsvæsenets protokoller kun bevaret ukomplet, fordi materialet ikke har været opbevaret sammen med det øvrige arkiv, men hos skiftende kasserere.

Endelig kan der være bevaret forskellige mængder af **korrespondance** og **medlemslister (-fortegnelser)**. Medlemslisterne/protokollerne blev sædvanligvis brugt til at holde styr på medlemmerne og dermed kontingentindbetalingerne, hvorfor de blev ført med stor omhu. Medlemslisterne vil typisk indeholde medlemmets navn, bopæl og det kontingent, som er betalt for medlemskabet.

4.2 Distrikts- eller lokalunioner

nkelte distriktsforbund som Fyns Bord Tennis Union har afleveret deres arkivmateriale til Stadsarkivet, mens andre har valgt at aflevere det til Landsarkivet for Fyn, Jernbanegade 36, 5000 Odense C.

4.3 Personarkiver

Alle mennesker har et personligt arkiv bestående af f.eks. dåbsattest, breve, dagbogsoptegnelser, familiealbum o.lign. Stadsarkivet har fået overdraget en lang række sådanne privatarkiver. Derudover indsamler arkivet også erindringer af og interviews med gamle odenseanere.

I Stadsarkivets samling findes flere personarkiver, herunder arkiver efter fremtrædende idrætsfolk som cykelrytteren Thorvald Ellegaard og løberen Aksel Jensen ("Den smilende fynbo"). Indholdet af personarkiver er ofte "blandede bolsjer" spændende fra en enkelt scrapbog eller et brev til omfattende og værdifulde dagbogsoptegnelser, breve og meget andet.

4.4 Andet

I Stadsarkivets samlinger findes et stort materiale, som ikke umiddelbart kan rubriceres under en af de andre arkivtyper, men som alligevel kan være interessante i idrætshistorisk sammenhæng. Det er f.eks. **erindringsstoffet**. Mange ældre mennesker skriver erindringer, som er tilegnet deres børn og børnebørn. Hermed frembringes et tilgængeligt kildemateriale, som fremtidens "idrætshistorikere" kan benytte, så de bliver i stand til at formidle ganske almindelige idrætsudøveres liv: Hverdagen i klubben, på idrætspladsen, til træning, ved festerne etc. Det er vigtigt, at idrætshistorien ikke kun handler om de særlige begivenheder og de fremtrædende personer. Stadsarkivet får hvert år indleveret erindringer, ligesom arkivet selv har lavet

et par mindre erindringsindsamlinger. Derudover laves der med mellemrum **interviews** med ældre odenseanere.

En anden spændende kilde til idræthistorien er **fotografiet**. Stadsarkivet er i besiddelse af ca. 40.000 fotografier og langt over 1 mill. negativer. Arkivet fik i 1998 overdraget *Fyens Stiftstidendes* negativsamling af pressefotografier fra perioden 1943-1970, en samling, der omfatter omkring 900.000 negativer. Samlingen er senere suppleret med negativer fra *Fyens Tidende*, freelance-fotograf Poul Olsens 75.000 pressefotonegativer fra perioden 1964-1975, samt andre omfattende fotosamlinger.

5. Kommunen og idrætten - offentligt arkivmateriale

Stadsarkivet opbevarer ca. 4.500 hyldemeter originalt arkivmateriale, hvoraf hovedparten stammer fra de forskellige kommunale forvaltninger og institutioner i Odense. Også arkivalier fra et stort antal af byens skoler - både eksisterende og nedlagte - opbevares i dag på Stadsarkivet, ligesom arkivet også opbevarer materiale fra de gamle omegnskommuner. På Stadsarkivets læsesal findes udførlige registraturer over det kommunale materiale. I kommunale arkiver findes eksempelvis en omfattende samling af tegninger over bygninger, parker, idrætspladser o.m.a.

Allerede i 1864 dukkede idrætten op i de kommunale forhandlinger, da skytteforeningen søgte om tilskud til en præmie. Men det kommunalpolitiske engagement i Odenses idrætsliv var endnu i 1800-tallet begrænset. Den kommunale støtte bestod overvejende af, at foreningerne fik lov at benytte skolernes gymnastiksale om vinteren - mod at betale for rengøring - og at leje en kommunal græsmark om sommeren. Derimod var der ikke nogen hjælp at hente hos bystyret til anlæg af idrætspladser, opførelse af klubhuse eller tilskud til almindeligt foreningsarbejde. En sjælden gang - og under visse forhold - kunne bystyret spendere et beskedent beløb til præmier. Idrætten tilhørte den private sfære og levede sit eget liv uden indblanding fra det offentlige. Det hjalp ikke, at foreningerne argumenterede for, at idrætten havde en opdragende indvirkning på ungdommen. Klubberne måtte selv skaffe pengene, og derfor blev andespil, fester, basarer og lignende vigtige indtægtskilder.

Fra begyndelsen af 1900-tallet begyndte Odense Kommune at vise et forsigtigt engagement i idrætten - et engagement, der blev stadig større, som årene gik. Idrættens voksende samfundsrolle fik kommunerne til at engagere sig i idrætsspørgsmålet. Det gjaldt ikke mindst spørgsmålet om opførelse og drift af idrætsanlæg.

Når man arbejder med de kommunale arkiver, er det somme tider af stor nytte at kende lidt til byens styreform og organisationsstruktur, som har forandret sig over tid. Forvaltninger har skiftet navn og arbejdsopgaver.

Indtil 1942 blev idrætsspørgsmål behandlet af forskellige udvalg under byrådet, men det kommunale engagement blev institutionaliseret i 1942, da byrådet nedsatte et særligt sportsudvalg. Udvalget skulle fortrinsvis tage sig af idrætsforeningernes lokale- og stadionspørgsmål samt administrere de kommunale sportspladser. Efter kommunesammenlægningen i 1970 blev sportsudvalgets arbejdsopgaver overflyttet til den nyoprettede magistratens 4. afdeling, der rummede skole- og fritidsforvaltning. Ved en omstrukturering pr. 1.1.1994 blev hele fritidsområdet flyttet til den nye børn og unge-forvaltning. Her finder man nu også Odense

Idrætspark, der omfatter fodbold- og atletikstadion, idrætshal, træningshal, skøjtehal og cykelbane samt Odense Badevæsen med tilhørende svømmehaller og friluftsbad.

5.1 Byrådsarkivet

Hvert år siden 1862 har Odense Byråd udsendt sine trykte forhandlinger, der giver et overblik over, hvilke sager som er blevet behandlet i byrådet i det forløbne år. De trykte forhandlinger findes bl.a. opstillet på Stadsarkivets læsesal. I takt med den kommunale sektors ekspansion er de trykte forhandlingers omfang steget.

Forhandlingerne har indholdsfortegnelser for hvert år, og derudover findes der på Stadsarkivets læsesal både et tværgående emneregister og et navneregister til de trykte forhandlinger.

For at give et indtryk af byrådsforhandlingernes idrætslige indhold og anvendelsesmuligheder er et år, 1929-30, udvalgt til en nærmere præsentation.

Man begynder søgningen i det tværgående alfabetiske sagsregister til de trykte byrådsforhandlinger, og under idræt finder man, at der i 1929-30 var 10 byrådssager. Der er sager som:

- golfklubben, der søger om tilladelse til at opføre et klubhus
- Odense Cycle Club, der ønsker et kommunelån til en cykelbane
- sportspladsen ved Bolbro Skole
- lejekontrakt med Odense Boldklub.

I de trykte forhandlinger er en sagsfremstilling og et journalnummer, der henviser til journalsagen, der typisk indeholder forskelligt baggrundsmateriale til sagfremstillingen.

Odenses kommunearkiv er hidtil kun blevet udnyttet i begrænset omfang til idræthistoriske undersøgelser. Den idrætspolitiske udvikling på lokalt niveau rummer ofte mange konflikter og spændinger, noget der kan savnes på det nationale plan, hvor konsensustanken i idrætsspørgsmål ofte har gennemsyret det politiske arbejde i Rigsdagen/Folketinget.

Den idrætspolitiske interesserede kan også fordybe studiet ved at studere de kommunale udvalgs og forvaltningers ageren. Mange forslag blev nemlig fremsat og håndteret af nogle af kommunens forskellige udvalg, såsom Teknisk Udvalg og Sportsudvalget.

For de kommunale idrætsanlæg - stadion, idrætshaller, fodboldbaner, svømmehaller, friluftsbane osv. - findes et righoldigt materiale. I de *trykte byrådsforhandlinger* er sager omkring køb, salg, ombygning, udvidelse o.lign., der kræver en stillingtagen fra byrådet, omtalt. Gennem de *stenograferede byrådsreferater* kan man følge debatten i selve byrådssalen. I *Odense Byråds journalsager* kan selve sagsakterne, såsom tegninger, projektbeskrivelser og meget mere, være arkiveret. I *stadsingeniørens journalsager* vil man desuden kunne finde forskelligt materiale om offentlige idrætsanlægs vedligeholdelse. Disse arkivalier er bl.a. blevet brugt af Frank D. Jørgensen, der i *Odensebogen 1998* har skrevet om Odense Stadions tilblivelse.

Nogle korrespondance- og journalsager kan være lagt i særlige emnepakker, hvis det var sager, byrådet hvert år skulle tage stilling til. Det gælder eksempelvis sager om 1) Offentlige

badeanstalter, bastuen, svømmehaller m.v., 2) håndholdhallen m.v. eller 3) stadion og idrætshaller m.m.

5.2 Skolen og idrætten

Skolearkiver kan somme tider være vigtige kilder til idrættens historie. Her kan man eksempelvis finde oplysninger om enkeltpersoner, hvis man skal skrive en biografi - det gælder både oplysninger om den enkelte elev og om skolens lærere.

I skolearkiverne og skolevæsenets trykte beretninger, der er opstillet på Stadsarkivets læsesal, kan man også danne sig et billede af idrætsundervisningens udvikling lokalt. I undervisningsplanerne findes oplysninger om antal gymnastiktimer om ugen, men man kan også få at vide, hvor undervisningen foregik rent fysisk.

Skolesvømningen er et kapital for sig selv, og i arkivmaterialet er der ofte oplysninger, der kan kaste lys over svømmeundervisningen.

6. Tilgængelighed

På læsesalen stilles Stadsarkivets samling til rådighed for publikum. Der er dog flere væsentlige spørgsmål om klausuler og tilgængelighed. Af hensyn til privatlivets fred må man have visse grænser for, hvad brugerne må se. Regler, som skal forhindre, at følsomme oplysninger i materialet bliver misbrugt til gene eller skade for andre. Regler for tilgængeligheden sikrer, at ingen andre end arkivmedarbejderne, der har tavshedpligt, har adgang til disse dele af materialet.

Sammenslutningen af Lokalarkiver (SLA) opfordrer sine medlemmer at bruge de samme tilgængelighedsregler, som gælder for de statslige arkiver. Principielt er alt materialet først tilgængeligt, når det er 25 år gammelt. For sager, der indeholder "følsomme personoplysninger" er grænsen dog 75 år. Ved modtagelsen af materiale (og i samråd med giveren) kan man beslutte, om dele af et materiale skal klausuleres - dvs. gøres utilgængeligt i en årrække. F.eks. kan der i et ellers harmløst interview komme udtalelser om rygter om under-slæb i foreningen.

Det kan også ske, at den, der afleverer noget materiale, ønsker en længere tilgængelighedsfrist. Sådanne ønsker bliver selvfølgelig respekteret!

TIPS

Hvordan skriver man en idrætsforenings historie?

Lokalhistorisk idrætsforskning kan dyrkes ud fra mange indfaldsvinkler. Alene det faktum, at idrætten efterhånden er ganske gammel - den strækker sig tilbage til 1860'erne - gør, at man kan gribe sagen an på flere måder. Det vigtigste er dog, at undersøgelserne giver ny viden og dermed også en bedre forståelse af den lokale idrætskultur.

Fortællingen om en idrætsforenings historie bør ikke være en selvcentreret succeshistorie, men derimod en beretning, der gør det klart, at idrætsforeningen er et vigtigt led i det kulturelle og folkelige liv. Dens historie bør fremstå på baggrund af den almindelige udvikling i det område - den by, det sogn eller det amt - hvor den har sit virke.

Hvordan begyndte det?

Forfatteren kan indlede med at fortælle kort om Danmark på den tid, da idrætsforeningen blev stiftet - naturligvis med vægt på det idrætslige. Hvordan stod idrætten lokalt? Var det lokale kræfter, der tog initiativet? Blev der stiftet andre idrætsforeninger på den tid?

Derefter er det naturligt at spørge, hvordan der blev indkaldt til det stiftende møde: Ved annoncering, ved opslag på arbejdspladser, ved mund til mundmetoden? Så er der stifterne: Hvem var de? Ikke bare deres navne, men også deres livsstilling, alder og bopæl har interesse. Hvordan fandt de sammen? Havde de forbindelse til andre idrætsforeninger? Hvordan forløb det stiftende møde? Blev offentligheden orienteret om den nye forenings tilblivelse? Og endelig reaktionen: Hvad skrev pressen, hvad sagde de andre idrætsforeninger på stedet?

Hvordan udviklede idrætsforeningen sig?

Fremstillingen kan også indeholde oplysninger om medlemstal, økonomi og ledende personer, om aktiviteter i det lokale samfund. Det er de elementære ting; men de må ikke ses isoleret, de skal sættes i forhold til andre idrætsforeninger på egnen og til idrætten andre steder.

Fortæl om forbindelserne til organisationerne og kommunen. Om faciliteter og træningsforhold. Hvordan gik det med at få forbedret foreningens faciliteter?

Hvis fremstillingen dækker mange år, er det bedst at dele den i perioder. Det kan være verdenskrigene, der bestemmer perioderne: 1890-1914, 1914-1940, 1940-70. Men perioderne kan også rette sig efter de vigtigste medlemmer af bestyrelsen, ofte mangeårige formænd. Eller fremstillingen kan disponeres i kapitler om foreningens indre liv (medlemmer, økonomi, bestyrelse) og den udadrettede virksomhed (agitation, stævner, turnering, mesterskaber).

Det er vigtigt hele tiden at skabe perspektiv til den lokale kontekst og udviklingen på landsplan. Det er væsentligt, at interne meningsforskelle og mulighed for konflikter ikke forties eller harmoniseres bort. Naturligvis kan ikke alle arrangementer omtales; men fortæl om mødevirkosomhed og deltagerantal på udvalgte tidspunkter. Hvordan var forholdet til de andre idrætsforeninger? Selvfølgelig var det konkurrence, men der var sikkert også aftaler om samarbejde, f.eks. om afholdelse af turneringer, arrangementer, kamp for bedre faciliteter o.a.

Idrætsforeningens medlemmer kan beskrives nøjere, men kun hvis pålidelige kilder er til stede - byg ikke på rygter og gætterier. Hvordan fordelte de sig på forskellige fag og erhverv? Hvordan var aldersfordelingen? Kønsfordelingen: Hvornår kom de første kvinder ind som

medlemmer? I bestyrelsen? Mange steder har bestemte familier gjort sig gældende, måske i flere generationer.

Disposition, sprog og stil

Disposition, sprog og stil skal afpasses efter læserne. Stilen bør være varieret. Det er en god idé at bringe citater, f.eks. når en begivenhed eller en person skal beskrives. Ofte er sproget i en forhandlingsprotokol eller en avisartikel karakteristisk for sin tid eller for sin forfatter. Men på den anden side bør teksten ikke være en samling citater. Citater bør ikke stå alene - de skal fortolkes og bruges. Husk også at angive, hvor citatet begynder og slutter (ved anførelsestegn eller indrykning eller mindre skrift).

Illustrationer, statistikker og tabeller

Der kan eventuelt krydres med portrætter af hovedpersonerne (fotografier, tegninger, gerne karikaturer). Men der er mange andre illustrationer, der kan gavne og fornøje: En side fra en gammel forhandlingsprotokol, brochurer, faner og andre genstande. Illustrationerne skal placeres nær det sted i teksten, som de skal belyse. Gode billedtekster kan fange læsere. Husk: God layout tager tid.

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelsen hjælper til hurtig orientering om, hvor et emne er behandlet. Kapitlernes navne skal være sagligt oplysende. Hvis forfatteren foretrækker poppede og indforståede overskrifter, skal de forklares.

Nyttige hjælpemidler og internetadresser

www.stadsarkivet.dk
<http://danpa.dda.dk/>
www.lokalarkiver.dk
www.noks.dk
www.fynbib.dk
www.lokallit.dk